

Türkiye'nin İnsani Diplomasisinin Özellikleri, Amaçları ve Sınırları

Federico Donelli

Birçok akademisyen Türkiye'nin insani diplomasiyi küresel açılımının bir parçası olarak uyguladığı ve bunun sonucunda orta ölçekli bir küresel oyuncu haline geldiği konusunda hemfikir. Ancak Tur-key'in deneyiminin insani diplomasi konusunda bize ne öğrettiği hala net değil. Geleneksel olarak, Türkiye'nin uygulamasında benzersiz olan nedir? Bu tür araştırma sorularına ampirik olarak desteklenmiş bir yanıt sağlamak amacıyla, bu makale öncelikle Türkiye'nin insani diplomasiyle ne yaptığını, bunu kullanırken hedeflerinin neler olduğunu ve bunu nasıl kullandığını incelemektedir. Makale, bu tür bir uygulamanın insani diplomasi literatürü için ne anlama geldiğini tartışmaya açarak son bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsani diplomasi, dış politika, insancılık, track-two, Türkiye

Son on beş yılda, on yıllar süren statüko odaklı gündemin ardından, Türkiye'nin uluslararası siyasi sistemdeki statüsü ve rolü orta ölçekli bir küresel oyuncu veya çok bölgeli bir aktör konumuna yükselmiştir. Türkiye'nin bu rolünün arkasında artan bir yumuşak güç kullanımı vardır. Türkiye'nin yumuşak gücü, yeni kurumların, devlet ve devlet dışı *aktörlerin* (aktörler) katılımı ve yeni çerçevelerin ve politika anlatılarının (*davranış*) benimsenmesi nedeniyle önem kazanmıştır. Türkiye'nin artan rolünü daha iyi anlamak için yeni analitik yaklaşımlar ve kavramlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kavramlar arasından bu çalışma, Türk dış politikasının az bilinen özelliklerinden biri olduğu için insani diplomasiyi seçmiştir.

Federico Donelli, Features, Aims and Limits of Turkey's Humanitarian Diplomacy, *Central European Journal of International and Security Studies* 11, no. 3: 55-83.

© 2017 cejiss. Makale Açık Erişim lisansı altında dağıtılmaktadır: Attribution - NonCommercial 3.0 Unported (cc by-nc 3.0).

Bu makale, konuyla ilgili sınırlı literatürde yer alan insani diplomasi kavramsallaştırmasından yola çıkarak, Türkiye'nin insani diplomasi anlayışını - anlatısını ve pratik sonuçlarını ele almaktadır - ve doğasını ve özelliklerini analiz etmeye çalışmaktadır. Türkiye'nin insani yardım odaklı politikasının temel ilkelerini genel görünüm ve uygulamalarla yan yana koymaktadır. Bu araştırmanın amacı, mevcut Türk dış politikasının daha az bilinen ancak yine de giderek daha hayati bir yönü olan insani diplomasiyi ortaya koymaktır. Makale, Türkiye'nin insani diplomasiyi ikna ve işbirliği gücünü kullanarak siyasi nüfuzunu ve varlığını arttırmak için bir araç olarak kullandığını varsaymaktadır. D i ğ e r bir deyişle, insani diplomasi Türkiye'nin yumuşak güç araç setinin ve diplomatik faaliyetlerinin bir parçası haline gelmiştir. Vaka çalışmalarının ampirik analizi, Tur- key'in benimsediği insani yardım odaklı gündemin, sahada ve uluslararası forumlarda güven kazanmasını ve itibarını artırmasını sağlayan diplomatik bir strateji olduğunu göstermektedir. Dahası, çatışma sonrası arabuluculuk ve yeniden insanın geliştirilmesinde de faydalıdır. Araştırma, insani diplomasiye ilişkin henüz yeterince gelişmemiş olan literatürü geliştirmeyi ve insani aktörlere teorik ve operasyonel bir araç kutusu sağlamayı amaçlamaktadır.

İnsani diplomasinin Türk dış politika gündeminde artan önemi göz önünde bulundurulduğunda, akademisyenlerin insani diplomasi kavramına ilişkin birkaç önemli soruya daha fazla ilgi göstermesine ihtiyaç vardır: Türkiye'nin deneyimi bize insani diplomasi konusunda ne öğretiyor?

Bu makale, bu araştırma sorularına cevap verebilmek için argümanlarını dört bölümde sunmaktadır. Bir sonraki bölüm insani diplomasi literatürüne ve uluslararası siyasi sistemdeki artan varlığına genel bir bakış sunmaktadır. Bu bölüm ayrıca insani diplomasiyi farklı düşünce ekollerine ve daha geniş Uluslararası İlişkiler disiplininin aka- demik alt alanlarına göre sunmaktadır. İkinci bölümde araştırma, insani yardım faaliyetlerini, bunların siyasi önemini ve dış politikayla bağlantısını tartışırken, Track Two diplomasi kavramını da tanıtmaktadır. Üçüncü bölümde, Türkiye'nin Dış Politikası (TFP) bir vaka çalışması olarak ele alınarak, Türkiye'nin insani diplomasi anlayışı analiz edilmektedir. Analiz, kendi insani diplomasi kavramsallaştırmasını da geliştiren eski Başbakan Ahmet Davutoğlu tarafından ana hatlarıyla ortaya konan, TDP'nin yeni yaklaşımının daha geniş bir çerçevesine entegre edilmiştir. Fi-

Dördüncü bölümde ise Türkiye'nin insani yardım odaklı yaklaşımını sahada nasıl kurumsallaşmış bir kurumlar arası koordinasyon politikasına dönüştürdüğüne dair ampirik bir analiz yer almaktadır.

*Türkiye'nin
İnsani
Diplomasisi*

Teorik ve Analitik Çerçeve

TFP'ye ilişkin aşağıdaki kavrayışın kavramsal çerçevesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler'in (Uİ) az kullanılan ve tartışmalı kavramlarından biri olan insani diplomasisi ile ilgilidir. İnsani yardım ve siyaset arasındaki arayüzün ampirik analizi yeni olmamakla birlikte, son zamanlarda yapılan çalışmalar farklı bakış açılarını takip eden farklı yönleri ortaya koymuştur: 1) realistler/neorealistler 'stratejik rehber politika'; 2) konstrüktivistler 'norm rehberli davranış'; 3) liberal enternasyonalistler 'işbirlikçi rehber politika'; ve 4) son olarak Uluslararası Politik Ekonomi akademisyenleri küresel ekonomik bağlam ve yerel koalisyon tercihlerine dayanan politikaya atıfta bulunmaktadır. Bu çalışma, tek bir paradigmayı benimsemeden, arabuluculuk ve barış inşası çalışmalarında önde gelen akademisyenlerin farklı çalışma ve görüşlerinden bazılarını bir araya getirerek, insani diplomasie bütüncül bir yaklaşım kullanarak Türk insani yardım odaklı dış politikasını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Bu akademik alt alan halen gelişmekte olsa da, insani diplomasisi on dokuzuncu yüzyıla kadar uzanan insani eylem tarihinde kök salmıştır. İnsani yardım her zaman son derece siyasi bir faaliyet olmuştur ve hiçbir zaman yalnızca ihtiyaç temelinde dağıtılmamıştır. Bununla birlikte, insani yardım ve siyaset arasındaki ilişki son on yıllarda büyük ölçüde değişmiştir. Günümüzde insani yardım, bir donörün çatışmaları dönüştürmek, şiddeti azaltmak ve liberal kalkınmaya zemin hazırlamak için uyguladığı kapsamlı stratejinin ayrılmaz bir parçasıdır. Devon Curtis'e göre¹ bu değişen rol 'yeni insancılık' olarak adlandırılmaktadır ve insancıl perspektif ile siyasi hedeflerin daha yakın bir şekilde bütünleşmesinin bir örneğidir.

İnsani diplomasisi yeni ortaya çıkan ve üzerinde derin tartışmalar olan bir terimdir. Tanımı, amacı devletlerin uluslararası ilişkilerini müzakere yoluyla yönetmek olan geleneksel diplomasieyle tam olarak örtüşmemektedir. Bunun yerine insani diplomasisi, operasyonlar ve programlar için desteği en üst düzeye çıkarmaya ve insani hedeflere ulaşılması için gerekli ortaklıkları kurmaya odaklanır.

Bazı kuruluşlar ve akademisyenler 'müdahale diplomasisi',² 'afet diplomasisi'³ veya 'insan hakları diplomasisi' gibi çok benzer başka terimler de kullanmaktadır.⁴

İnsani diplomasie yönelik son teorik ivme güvenlik çalışmaları, barış ve çatışma çalışmaları ve insani ilişkiler gibi alt alanlardan gelmiştir. Bununla birlikte, henüz insani diplomasie adanmış bir literatür ya da özel bir el kitabı bulunmamaktadır.⁵ Konuyla ilgili ilk kitap 2007 yılında *İnsani Diplomasie* adıyla yayımlanmıştır: *Humanitarian diplomacy: Practitioners and their craft*, Larry Minear ve Hazel Smith tarafından derlenmiş ve bu ifade o zamandan bu yana bir dizi insani yardım kuruluşu tarafından artan bir sıklıkla kullanılmaktadır. İnsani diplomasie üzerine derledikleri kitapta iki yazar insani diplomasieyi şu şekilde kavramsallaştırmaktadır:

İnsani yardım kuruluşlarının siyasi ve askeri makamlardan bütünlük içinde çalışabilecekleri bir alan elde etmek için yürüttükleri faaliyetler. Bu faaliyetler, insani yardım kuruluşlarının belirli bir ülkedeki varlığının düzenlenmesi, yardım ve korumaya ihtiyaç duyan sivil nüfusa erişimin müzakere edilmesi, yardım programlarının izlenmesi, uluslararası hukuk ve normlara saygının teşvik edilmesi, yerli birey ve kurumların desteklenmesi ve insani yardım hedeflerini desteklemek için çeşitli düzeylerde savunuculuk yapılması gibi çabaları içerir.⁶

İnsani diplomasie henüz uluslararası toplum tarafından genel kabul gören, sağlam temellere oturmuş bir kavram değildir; bu fikri düşünmek, terimin kendisini kullanmak ile tanımının uluslararası kabul görmesi ve nasıl yürütülmesi gerektiği konusunda anlaşmaya varmak arasında büyük bir fark vardır.⁷ Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) 2009 yılında insani diplomasieyi teşvik etmekten sorumlu yeni bir bölüm kurmuş ve bu bölümde insani diplomasieyi "karar alıcıları ve kanaat önderlerini her zaman savunmasız insanların çıkarları doğrultusunda ve temel insani ilkelere tam saygı göstererek hareket etmeye ikna etmek" olarak tanımlamıştır.⁸ IFRC, insani diplomasinin stratejik kavramını tanımlama girişiminde bulunurken ilgili kurumlar arasında ve gri ve bilimsel literatürde seksen dokuz farklı tanım olduğunu tespit etmiştir.

Birçok insani yardım kuruluşu ve devlet bu kavramı farklı yorumlamaktadır. Bunlar kendi özel görev alanlarını ve diplomatik ilişkilerini yansıtan kendi insani diplomasie tanımlarını

geliştirmişlerdir.

uygulamaları ve amaçları. Buna bir örnek olarak, insani diplomasi tanımı daha dar olan ve esas olarak aşağıdakilerden oluşan Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) verilebilir:

Silahlı çatışmaların ve sıkıntıların mağdurlarının seslerini duyurmak, uluslararası veya ulusal aktörlerle insani anlaşmaları müzakere etmek, bunlar arasında tarafsız bir arabulucu olarak hareket etmek ve insani hukukun hazırlanmasına ve saygı gösterilmesine yardımcı olmak.⁹

*Federico
Donelli*

Veuthey'e göre insani diplomasi öncelikli olarak bir diyalog biçimi (özel ya da kamusal) olup, hükümetlerin, uluslararası ÖRGÜTLERİN, insani yardım kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin ve sivil toplumdaki aktörlerin temsilcileri aracılığıyla, insan yaşamı ve onurunun en fazla tehdit altında olduğu yerlerde insan yaşamı ve onurunu korumayı amaçlamaktadır.¹⁰

Farklı kuruluşlar, krizlerin coğrafi konumuna bağlı olarak çok farklı sosyo-kültürel bağlamlarda insani diplomasi için farklı öncelikler belirlemiştir. Örneğin IFRC'de insani diplomasinin kesin hedefleri vardır: koruma ve acil yardım sağlamak (sağlık ve sanitasyon, gıda güvenliği, barınma vb.), aile bağlarını yeniden kurmak için özlemini çeken tutuklulara yardım sunmak ve kendi personelinin güvenliğini sağlamak.¹¹ IFRC, 2009 sonunda açıkladığı 2020 Stratejisi'nin bir parçası olarak insani diplomasi için on iki öncelikli eylem alanı belirlemiş olsa da, bu hassas ve tartışmalı bir konu olmaya devam etmektedir. Holzgrefe ve Keohane'nin de belirttiği gibi, insani diplomasi, örneğin Sınır Tanımayan Doktorlar (msf) tarafından insani müdahaleler konusunda yürütüldüğü gibi, bir savunuculuk ve ikna kampanyasını da içermektedir.¹²

İnsani yardım faaliyetleri çok sayıda ilke ile karakterize edilir, ancak üç temel olarak değerlendirilir: *tarafsızlık* (ihtiyacın ciddiyetine göre yardım), *tarafsızlık* (siyasi veya diğer yabancı gündemler olmaksızın faaliyetler) ve *bağımsızlık* (temel ilkelere müdahaleye direnme yükümlülüğü).¹³ Régnier'e göre insani diplomasi 'çok seviyeli bir süreçtir' çünkü çeşitli temas ve aracılık seviyeleri vardır: uluslararası, ulusal, ulus-altı, yerel ve sahada.¹⁴ Prensipten olarak, insani diplomasi herhangi bir ulusal siyasi mesaj taşımaz ve belirli bir toplum modelini desteklemez. Bununla birlikte, bazı kuruluşlar (özellikle inanç temelli olanlar) kendilerine özgü değerlere ve/veya yaygın bir değişim arzusuna sahiptir ve bu da insani yardımın zaten dışsal olan doğasını daha da karmaşık hale getirmektedir.

yabancılar tarafından yürütülen uluslararası insani yardım çalışmaları. Bu durum, bu diplomasi biçiminin kendi çıkarları peşinde koşan bazı aktörler tarafından manipüle edilmesi ve kurumsal çıkarların insani kriz mağdurlarının gerçek çıkarlarının önüne geçmesi riskini arttırmaktadır. Ayrıca, 'tarafsızlık ilkesi mutlaka siyasi eylemsizlik anlamına gelmese bile, bazı insani yardım kuruluşları bu ilkeyi tam olarak benimsememektedir'.¹⁵

İnsani Yardım Faaliyetleri ve Diplomasi Arasındaki Bağ Soğuk Savaş'ın sona ermesini 11 Eylül terör saldırıları ve 2008 mali krizi takip etmiş ve yeni bir çağın doğmasına yol açmıştır. uluslararası belirsizlik. O zamana kadar diplomasi de değişmişti. Hed-IR teorisyen olan Ley Bull, diplomasi kurumunu "devletler ve dünya siyasetinde yeri olan diğer varlıklar arasındaki ilişkilerin resmi temsilciler tarafından ve barışçıl yollarla yürütülmesidir" şeklinde kavramsallaştırmaktadır.¹⁶ Dolayısıyla Bull her iki fikri de içermektedir: diplomasiyi 'yapan' aktörler ve bunun nasıl ve neden yapıldığına dair davranış. Yakın zamanda James Der Derian, diplomasinin 'bireyler, gruplar ya da varlıklar arasındaki karşılıklı yabancılaşmanın arabuluculuğu' olarak daha geniş bir tanımını yaparak¹⁷ geleneksel devlet-merkezci anlayışın aşılmasını sağlamıştır. Jönsson ve Hall, IR teoriiyle bağlantılı, daha siyaset odaklı bir diplomasi kavramsallaştırmasında, 'iletişim, temsil ve uluslararası toplumun yeniden üretiminin diplomasinin merkezi işlevlerini (ya da amacını) oluşturduğunu' ileri sürmüşlerdir.¹⁸ Yazarlar için bu kavramların her biri diplomasinin aktörlerine ve süreçlerine uygulanacak olsa bile, iletişim aynı zamanda insani müzakere ya da diplomasiye de dahil edilmesi gereken bir işlevdir.

Küreselleşmenin hızlanmasıyla birlikte, klasik ulusal diplomasinin yanı sıra iklim değişikliği, çevre, suya erişim, kültür, sağlık ve bilgi birikimi gibi konularla ilgili çok sayıda yeni küresel diplomatik faaliyet alanı gelişmiştir. Günümüzde diplomasi giderek daha parçalı hale geliyor: artık sadece ikili değil çok taraflı, sadece hükümetler arası değil çok kurumlu ve çok işlevli. Sonuç olarak, insani çabalar daha geniş bir diplomatik faaliyet fikrine dahil edilmiştir. Bununla birlikte, devletin insani diplomasisi, insani yardım kuruluşları tarafından yürütülen insani diplomasiden, siyasi ve güvenlik çıkarlarına tabi olması bakımından farklılık gösterir.

¹⁹ Bu varsayım, insani yardım faaliyeti ve bunun diplomasi ve siyasi uygunluk ile ilişkisi hakkında bir tartışma başlatmaktadır. Genellikle devletlerin dış politikasının bir unsuru olarak insani yardım, barış, arabuluculuk ve insan haklarının geliştirilmesi için birçok araç arasında bir araçtır. Minear ve Smith, insani yardım faaliyetleri ile diplomasi arasındaki bağı 'büyük D' diplomasisi ile 'küçük D' diplomasisi arasında bir ayrım yaparak açıklamışlardır. Yazarlara göre, birincisi üst düzey ve profesyonel diplomatları içerirken, 'küçük D' diplomasisi 'daha karasaldır' ve 'daha günlük türden bir dizi insani işlevi kapsar'.²⁰ Ayrıca, mevcut belirsizlik ve artan sayıda kriz çağında, 'küçük D' diplomasisinin, 'insani yardım uygulayıcılarının kendileri sıcak savaş ve çatışma sonrası durumlarda angajman koşullarını müzakere etmede rol oynadıklarında' Diplomasi ile örtüşebileceğini savunmuşlardır.²¹

*Türkiye'nin
İnsani
Diplomasisi*

Daha önce 'insani müzakerelerin' ya da 'insani erişim negotiation'ın önemine vurgu yapan Daniel Toole olmuştur. Toole, 'insani müzakerelerin sonuç odaklı süreçlerden ziyade bir süreç olarak nitelendirildiğini', 'yerel güç sahipleriyle sürekli iletişim kurulmasını gerektirdiğini ve anlaşmaların uygulanmasının merkezinde yer alacak uzun vadeli bir ilişki kurulmasını sağladığını' savunmaktadır.²² Toole'dan önce başka akademisyenler de uluslararası aktörlerin gayriresmi tartışmalar ve istişare süreçlerine (üçüncü taraf) dahil olmak için yeni etki ağları ve forumlar oluşturduğunu savunmuştur.²³ Üçüncü taraf görüşmeleri, farklı algı ve ihtiyaçların karşılıklı olarak anlaşılmasını, yeni fikirlerin ortaya çıkmasını ve gayri resmi araçların kullanılması yoluyla güçlü sorun çözme ilişkilerinin geliştirilmesini teşvik etmek için tasarlanmış bir süreçtir.²⁴ Dolayısıyla, insani erişim müzakereleri, gayri resmi araçlar veya resmi müzakere, arabuluculuk veya birinci yol olarak adlandırılan süreçlerin dışında çalışan resmi olmayan kişiler tarafından yürütülen diplomatik faaliyet olarak kabul edilebilir.

Üçüncü taraf aktörler, resmi müzakerelerde ilerlemeyi teşvik etmek ve kriz durumlarının çözümüne yardımcı olmak amacıyla çatışan tarafların resmi olmayan temsilcileri arasında tartışmaları başlatır veya kolaylaştırır. Katılım, insanlar arasında ilişki ve güven inşasını teşvik etmek, iletişim hatları geliştirmek ve her iki tarafın da çıkar ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek seçenekleri araştırmak için tasarlanmıştır.²⁵ Araçların yukarıda tanımlanan rolü, İkinci Y o l'un geliştirilmesiyle ortaya çıkmıştır.

Müdahaleler. Track Two müdahaleleri, çatışmanın ortak analizi ve ortak sorun çözümü ile doğrudan, özel etkileşim için tarafların resmi olmayan ancak etkili üyelerini bir araya getirir.²⁶ Sonuç olarak, Track Two diplomasisi, vatandaş diplomasisi, çok yollu diplomasi, tamamlayıcı diplomasi, ön görüşme, danışma, etkileşimli çatışma çözümü, arka kanal diplomasisi, STK diplomasisi gibi çağdaş terimler uygulayıcılar arasında ve sözlükte YAYGINDIR.²⁷ Track Two terimini ortaya atan Joseph Montville'e göre bu tür diplomasi şu şekilde tanımlanmaktadır:

stratejiler geliştirmeyi, kamuoyunu etkilemeyi ve insan ve malzeme kaynaklarını çatışmalarını çözmeye yardımcı olabilecek şekilde organize etmeyi amaçlayan, reklam gruplarının veya ulusların üyeleri arasındaki resmi olmayan, gayri resmi bir etkileşimdir. ... [Bu süreç] resmi liderlerin olası çözümleri kamuoyunun gözü önünde ve resmi olarak müzakere etme ya da avantaj sağlamak için pazarlık yapma zorunluluğu olmaksızın araştırarak çatışmaları çözmelerine ya da ilk etapta yönetmelerine yardımcı olmak üzere tasarlanmış bir süreçtir.²⁸

Son yirmi yılda Track Two aktörleri (hükümet dışı ve resmi olmayan gruplar ve bireyler) silahlı gruplara ve barışın sağlanmasına karşı çok çeşitli roller oynamıştır. Track Two diplomasisinin spesifik faaliyetleri tek adımlık eylemlerden uzun vadeli projelere kadar çeşitlilik gösterebilir ve gözlem, isyan kontrolü uzlaşma ve müzakere, tarihi olayların ortaklaşa yeniden incelenmesi, ekümenik dualar, dinler arası barış merkezlerinin kurulması, kliniklerin yeniden inşası ve etnik hoşgörü veya yardım dağıtımı üzerine yeni okul müfredatlarının oluşturulması gibi belirli yer, zaman ve kültürel etkinin ihtiyaçlarına bağlı olarak değişebilir. Fisher ve Keashly'e göre, araçlar tipik olarak tarafsız, eğitimleri ve uzmanlıkları taraflar arasında verimli diyalog ve sorun çözmeyi kolaylaştırmalarını sağlayan bilgili ve yetenekli akademisyen/uygulayıcılardır.²⁹ Bunların arasında çok sayıda insani yardım aktörü de yer almaktadır.³⁰

Çatışan taraflar arasındaki resmi temaslar genellikle gergin olduğundan, 'resmi olmayan politika diyalogu' ya da Track Two diplomasisi çatışma çözümü ve güvenlik politikası çevrelerinde geçerlilik kazanmıştır. Çatışma sonrası çalışmalar alanındaki akademisyenler, gayriresmi araçların ele almak için özellikle uygun olduğu geleneksel diplomasinin ek sınırlamalarına işaret etmektedir.

Ö
r
n
e
ğ
i
n
,

i
n
s
a
n
i

y
a
r
d
ı
m

a
k
t
ö
r
l
e
r
i

-

S
I
V
I
L

TOPLUM KURULUŞLARI, foun-

letler ve sivil toplum üyeleri - devlet dışı aktörlere yaklaşma konusunda devletlerden daha fazla özgürlüğe sahiptir, çünkü hükümetler genellikle tanınmayan gruplara yönelik herhangi bir açılımın kendilerine meşruiyet kazandıracağından korkarlar.³¹ Çeşitli bölgesel güvenlik konularına odaklanan yüzlerce gayri resmi politika diyalogu gerçekleştirilmiştir. İnsani yardım aktörleri de dahil olmak üzere Track Two aktörleri silahlı gruplar için daha az tehdit oluşturuyor ve esnek, gayri resmi ve kayıt dışı çalışmayı daha kolay buluyorlar ve resmi/yasal tanınırlığı iletme konusunda daha az endişe duyuyorlar. Birçok gayri resmi diyalog, bölgesel ve yerel sorunları ele almak ya da basitçe tanımlamak için ikili ya da çok taraflı girişimlerdir. Bu tür çabaların ana hedefi genellikle barış anlaşmalarına katkı yoluyla resmi çatışma çözümü değil, daha ziyade çatışma yönetimi, gerginliğin azaltılması, güven inşası ve aktörlerin sorunları benzer ve tercihen işbirlikçi yollarla çerçevelemesine ve yaklaşmasına olanak tanıyan bölgesel veya alt-bölgesel kimliklerin oluşturulmasıdır. Gayri resmi araçlar genellikle dini kurumlar, akademisyenler, eski hükümet yetkilileri, SIVİL toplum kuruluşları, insani yardım örgütleri ve düşünce kuruluşları gibi hükümet dışı aktörlerdir. Ancak Türkiye'de olduğu gibi bazı durumlarda hükümetler veya hükümet yetkilileri gayri resmi araçlar olarak birlikte hareket edebilirler.

*Federico
Donelli*

Özetle, mevcut literatürde ortaya çıkan şey, insani diplomasinin diplomaside büyüyen bir alanı temsil ettiği ve kural olarak daha geniş devlet kamu diplomasisinin bir parçası olarak görüldüğüdür. Bu terim sadece insani yardım kuruluşları tarafından değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası acil durumlara müdahale etmek için insani yardım departmanlarını içeren ulusal işbirliği ajansları ve bakanlıklar (dışişleri, savunma, kalkınma, sivil koruma) tarafından da kullanılmaktadır. İnsani yardım kuruluşları, resmi müzakereler gerçekleşmeden önce insani konulardaki fikirleri şekillendirmelerini sağlayan Track Two diplomasisine katılmakta samimi bir menfaat sahibidir. Gayriresmi diploması hükümetler arası forumların yerini almaktan ziyade onları tamamlar ve insani yardım kuruluşlarının başka türlü kurulması son derece zor olabilecek temas ve diyalogları kolaylaştırmasına yardımcı olur. Başka bir deyişle, insani diploması geleneksel ikili ya da çok taraflı diplomasiyi reddetmez. Aksine, mümkün olduğunca etkili olabilmesi için, başkentlerde ve sahada geleneksel diploması ile koordine edilmeli, ancak bu diplomasıye tabi kılınmamalıdır.

Arap Ayaklanmaları Sonrasında Türkiye'nin İnsani Yardım Odaklı FP'si

cejiss
3/2017

Türkiye'nin insani diplomasi söylemi, 'komşularla sıfır sorun' politikasının ciddi eleştirilere maruz kaldığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. 2011 olayları ve Suriye iç savaşının yarattığı dram, Türkiye'nin dış politikasını çevreleyen tartışmaları, özellikle de sıfır sorun politikasının geçerliliği konusundaki tartışmaları arttırmıştır.³² Birçok akademisyen 'sıfır sorun' stratejisini başarısız bir strateji olarak değerlendirmiş, bu stratejinin modasının geçtiğini ve Arap ayaklanmalarından kaynaklanan değişim ve zorluklarla başa çıkamadığını belirtmiştir.³³ 'Sıfır sorun' terimi istismar edilmiş ve tüm stratejiyi özetlemek için uygunsuz bir şekilde kullanılmış gibi görünse de, Ahmet Davutoğlu'nun 'merkez ülke' veya 'merkezi güç' olarak tanımlanan daha geniş jeopolitik doktrinini oluşturan ilkelerden yalnızca birini temsil etmektedir. Merkez ülke kavramı, eski Başbakan tarafından akademik yazılarında Türkiye'nin uluslararası konumunu açıklamak için kullanılmaktadır. Davutoğlu, Türkiye'nin eşsiz coğrafi ve jeo-kültürel konumunun ona özel bir *merkez* ülke rolü verdiğine ve bu nedenle Türkiye'nin kendisini savunmacı bir şekilde tanımlayamayacağına inanmaktadır. Bu yaklaşım, ulus-devletten daha geniş bir bölgesel tabanı, Türkiye'nin etrafında dönen ulus-ötesi bir kimliği tahayyül etmektedir.

Türkiye halen uluslararası kimliğini pasif bir bölgesel devletten yapıcı bir küresel aktöre doğru yeniden tanımlamaktadır. Türkiye'nin hem coğrafi hem de tarihsel olarak birden fazla bölge ve kültürle özdeşleşmiş olması, ülkenin aynı anda birden fazla bölgede merkezi bir rol oynamasına ve manevra yapmasına olanak sağlamaktadır.³⁴ Davutoğlu, Türkiye'nin 'stratejik' bir derinliğe sahip olduğunu ve 'merkez ülke' olarak hareket ederek statik ve tek parametrelili bir politikadan uzaklaşması gerektiğini ifade etmiştir.³⁵ Dış politikasının çok yönlülüğü Türkiye'yi 'Afro-Avrasya' olarak tanımlanan ve Orta Asya'dan Kafkasya'ya ve Orta Doğu üzerinden Sahra altı Afrika'ya uzanan daha geniş bir bölgenin merkezi haline getirmiştir.³⁶ Kardaş, 'sıfır sorun' politikasının akademik alanda ve medyada geniş ilgi görmesine rağmen, 'merkez ülke' kavramının Arap kargaşası öncesi ve sonrasında Türkiye'nin dış politikasını anlamak için daha önemli olduğunu savunmaktadır.³⁷

Arap ayaklanmaları sonrası ortam Tur- key'in iddialı politikasını kısmen geçersiz kılmış ve Ankara'yı iddialı yaklaşımını gözden geçirmeye ve uyarlamaya zorlamıştır. 2011 olaylarının ardından,

T
F
P
,
n
i
n

i
ç
e
r
i
ğ
i
,

a
r
a
ç
l
a
r
ı

v
e

m
e
k
a
n
i
z
m
a
s
ı

değiştirildi, ancak 'merkez ülke' doküman-

trine ana çerçeve olmaya devam etmektedir. 2011'den sonra yaşanan olaylar ışığında, insanlarla doğrudan temas kurmak için yeni bir fırsat alanı oluşması nedeniyle, TFP gündemi daha liberal ve değer temelli bir yaklaşım benimsemiştir. Sonuç olarak, Türkiye'nin sivil kapasitesinde, devlet dış aktörlerin politika oluşturma sürecine katılımı ve kültürel ve kamu diplomasisi gibi yeni yumuşak güç araçlarının kullanımı yoluyla bir artış olmuştur.³⁸ Aynı zamanda, devlet dış aktörlerin sınır ötesindeki faaliyetlerinin artması, Türkiye'nin politika yapıcılarının Afganistan, Myanmar ve Somali gibi bazı kriz ülkelerindeki insani söylemlere daha fazla önem vermesine yol açmıştır.³⁹ Dolayısıyla, TDP hem bölgesel krizler ve sorunlar hem de daha geniş çerçevedeki zorluklarla başa çıkmak için insani diplomasi yaklaşımını benimsemiştir.⁴⁰ Zira Davutoğlu'nun da ifade ettiği gibi, Türkiye'nin etkisi geniş bir coğrafyada (Afro-Avrasya) hissedilmekte, "sadece gücünü değil, vicdanını da simgelemektedir"⁴¹ ve "Türk dış politikası, insani kalkınmaya elverişli, barışçıl, istikrarlı, müreffeh ve işbirliğine dayalı bir bölgesel ve uluslararası ortamı güvence altına almaya ve beslemeye dayanmaktadır".⁴² Başka bir deyişle, Arap ayaklanmalarından sonra insani yardım faaliyetleri, Türkiye'nin kimliğinin ve değerlerinin belirli yönlerini desteklemek ve böylece küresel bir aktör olarak belirli bir Türkiye imajını yansıtmak için önemli bir araç haline gelmiştir. Dolayısıyla, Akpınar'ın da vurguladığı gibi, Türkiye'nin insani diplomasi söylemi 'kendi dış politika gündemini yeniden tanımlama sürecinin bir sonucu' olarak ortaya çıkmıştır.⁴³

*Türkiye'nin
İnsani
Diplomasisi*

Daha 'insani' odaklı bir dış politikaya doğru yaşanan bu kaymanın sonuçları, 2011 yılından bu yana Türkiye'nin resmi kalkınma yardımlarındaki (oda) artışta açıkça görülmektedir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (oecd) kurucu üyesi olan Türkiye, aynı zamanda Kalkınma Yardımları Komitesi'nde (dac) gözlemci statüsündedir. Bununla birlikte, 28 oecd-dac donör ülkesi ile kıyaslandığında Türkiye, İtalya gibi geleneksel donörlerden daha fazla yardım sağlamıştır. Küresel İnsani Yardım 2017 raporunda, Türkiye'nin 2016 yılında insani yardım için yaptığı harcamanın, G.3 milyar dolar harcayan ABD'nin ardından ikinci sırada geldiği vurgulanmıştır.⁴⁴ Gerçekten de Tablo 1'de gösterildiği üzere, Türk oda'sı 2016'de G milyar dolara ulaşmış ve oda'nın GAYRI Safi Milli Gelire (gmi) oranı bakımından Türkiye yüzde 0.75'lik bir rakamla en cömert donör olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye ikili kalkınma işbirliğinde en büyük payı Suriye, Somali, Kırgızistan, Arnavutluk ve Afganistan'a sağlamıştır. Türkiye için ana sektörler

anahtarının ikili kalkınma işbirliği konuları insani yardım ve mülteci desteği, yönetim ve sivil toplum ile eğitim, sağlık ve nüfus olmuştur.

cejiss
3/2017

Türkiye'nin İnsani Diplomasi Kavramsallaştırması: İlkeler ve Amaçlar

Türk insani diplomasisinin en önemli özelliklerinden biri, pratik çabalarına anlam kazandıran son derece popüler -ama çoğu zaman yanlış anlaşılan- kavramların kullanılmasıdır. Yeni kavramlar ve söylemler, Türkiye'nin uluslararası gündeminin baş mimarı Ahmet Davutoğlu tarafından oluşturuldu ve yayıldı. Her ne kadar Davutoğlu Mayıs 2011'de siyaset sahnesinden çekilmiş olsa da, özellikle Türk dış politika yapıcıları ve akademi dünyasında yankısı hala sürüyor. Ona göre, Türkiye'nin insani diplomasiye yaklaşımı, 'tarihin hızlı akışı' içinde bölgesel ve küresel bir aktör olma kararlılığından kaynaklanmaktadır.⁴⁵ Tarihin akışı karşısında alınabilecek üç pozisyon vardır: değişime direnmek; mümkün olduğu kadar bu akış içinde yüzmek ve aktif bir duruş sergilemek. Son yıllarda Türkiye'nin tercihi üçüncü pozisyonundan yana olmuş, tarihin sıradan ve pasif bir parçası olmak yerine tarihin akışını değiştirebilecek bir aktör olarak hareket etmiştir. Bu değişimin bir kanıtı olarak, 2-7 Ocak 2013 tarihleri arasında Ankara ve İzmir'de düzenlenen Beşinci Yıllık Büyükelçiler Konferansı'nın ana teması insani diplomasi olmuştur. Türkiye'nin insani yardım politikası Arap ayaklanmalarından önce tasarlanmış olsa da⁴⁶ Davutoğlu, Ankara'nın kriz ve siyasi istikrarsızlıktan etkilenen farklı bölgelerdeki müdahalesini açıklamak ve meşrulaştırmak için yeni bir insani diplomasi kavramı ortaya attı. Akpınar'ın da belirttiği gibi, insani diplomasi söylemi Türkiye'nin yeniden kalibrasyon sürecinin bir sonucu olarak, özellikle de dış politikasının odağının ve ölçeğinin yakın sınırların ötesine geçerek Afrika, Latin Amerika ve Doğu Asya gibi tehlikeli bölgelere doğru genişlemesini açıklamak için ortaya çıkmıştır.

İlk bölümde gösterildiği üzere, literatürde insani diplomasinin tek bir tanımı bulunmamaktadır. Halihazırda yaklaşık 89 farklı tanım bulunmaktadır,⁴⁷ ancak bunların hiçbirisi Türk anlayışına tam olarak uygun değildir.⁴⁸ Bu nokta, Türk kavramsallaştırmasını konunun teorik çalışması için özellikle ilginç kılmaktadır. Türkiye'nin insani diplomasi tanımı, Reigner'in [insani diplomasi] teriminin sadece insani diplomasi tarafından kullanılmadığı şeklindeki tanımıyla

ö
r
t
ü
ş
m
e
k
t
e
d
i
r
.

insani yardım kuruluşlarının yanı sıra ulusal işbirliği ajansları ve ulusal veya uluslararası acil durumlara müdahale etmek için insani yardım departmanlarını içeren bakanlıklar (dışişleri, savunma, kalkınma, sivil koruma) tarafından da yürütülmektedir.⁴⁹ Gerçekten de Türkiye, insani bir aktör olarak devletin rolünü vurgulamakta ve doğası gereği çok yollu bir diplomasi türünü öne çıkarmaktadır. Bu perspektifte Türkiye'nin görüşü, insani diplomaside hem devletin hem de devlet dışı aktörlerin rolünün altını çizmektedir.

Davutoğlu'nun bakış açısına göre insani diplomasi ya da insan odaklı diplomasinin yükselişi, daha aydınlık bir dış politikanın başlangıcını temsil etmektedir. Davutoğlu yeni uluslararası sistemin 'vicdan ve güç arasındaki kritik dengeye' dayalı bir yaklaşım gerektirdiğine inanmaktadır ve Türkiye küresel ölçekte böyle bir anlayışın yerleşmesinde lider olmaya kararlıdır.⁵⁰ Ayrıca, eski Başbakan Türkiye'nin şefkatli (yumuşak güç) ve güçlü (sert güç) bir devlet olması gerektiğine inanmaktadır. Ona göre, 'vicdanı nereye gitmesi ve kime ulaşması gerektiğini dikte ediyorsa' kişi şefkatli olacaktır ve aynı zamanda 'ihtiyaç duyulan yere ulaşma kabiliyetine sahip olmak için' güce sahip olması gerekecektir.⁵¹ Sert güç ve yumuşak güç ikileminin ötesine geçmeye yardımcı olabilecek bu yaklaşım, SIVİL TOPLUM KURULUŞLARI ve devlet aygıtlarının 'güç ve merhametin bir bileşimi' olarak koordinasyon içinde hareket etmesini gerektirmektedir çünkü 'bunlardan biri eksik olursa sonuç ya zulüm ya da zayıflık olacaktır'.⁵² Davutoğlu'nun insancılığa yüklediği bütüncül anlam çok yönlü ve çok kanallıdır. Çok kanallı ya da çok seviyeli fikir, Türkiye tarafından kriz durumlarının yönetiminde faydalı olan kurumlar arası koordineli bir politika dahilinde sahada operasyonel hale getirilmiştir.

kullanılmakta
dır. Sonuç
olarak,
Türkiye'nin
insani yardım
faaliyetleri
artmış ve
'insani yardım
devleti' olarak
ünü tüm Afro-
Avrasya'da
daha yüksek
sesle dile
getirilir
olmuştur.

Türkiye'nin Kurumlar Arası Politikasına İşlerlik kazandırılması

Son on yıl boyunca Türk hükümeti 'yükselen donör' olarak adlandırılmayı memnuniyetle karşılamıştır⁵³ çünkü 'yükselen' ve dolayısıyla giderek daha önemli ve etkili hale gelen statü, Türkiye'nin kendine güvenen bir uluslararası aktör olarak kimliğinde belirleyici bir rol oynamaktadır.⁵⁴ Gerçekten de küresel bağlamda Türkiye'nin insani yardım odaklı yaklaşımı, 'yükselen güç' statüsünün beraberinde getirdiği uluslararası dayanışma ve sorun çözme girişimleri beklentilerini karşılamamanın bir yolu olarak

Federico Donelli

İnsani krizlerin ardından yardım sunmak, dayanışmayı göstermek ve maddi kaynakları ortaya koymak için önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu, hem Orta Doğu ve Balkanlar gibi Türkiye'nin olumsuz algılandığı bölgelerde hem de Sahra Altı Afrika gibi neredeyse hiç varlığının olmadığı yerlerde özellikle önemlidir. Bu nedenle, Türkiye'nin insani yardım alanındaki çabaları 'insani devlet' imajını yinelemektedir. Keyman ve Sazak'a göre 'insani devlet' ifadesi, Türkiye'nin yardım modelinin hem yerleşik hem de gelişmekte olan donörlerden farklı bir özelliğini ifade etmektedir. İnsani devlet kavramı sadece bir semantik meselesi değildir; daha ziyade devlet inşası ile ulus inşasının sınırlarını çizen ve birincisini ikincisinden üstün tutan stratejik olarak hazırlanmış bir fikirdir.⁵⁵ Bununla birlikte, realistlerin insani diplomasiye yaklaşımını takiben, insani yardımcılık gibi norma- tif söylemler, egemenlik sınırlarının ötesindeki bölgelerde stratejik devlet çıkarlarını meşrulaştırmak için araçlar olarak hareket edebilir. Türkiye'nin insani diplomasisi örneği, Türkiye'nin insani yardım çabalarının bazı bölgelerde ulusal gücünü genişletmek ve daha fazla nüfuz elde etmek için nasıl kullanıldığını göstermiştir. Gerçekten de insani yardım girişimleri Türkiye'ye ikili ilişkilerini güçlendirmek, siyasi ağırlığını arttırmak ve yeni bir itibar inşa etmek için önemli fırsatlar sunmaktadır. Gilley'in de belirttiği gibi, Türkiye gibi 'yükselen güçler', 'insani yardımı bir öncelik haline getirmektedirler, çünkü bu tür iyi uluslararası vatandaşlık yoluyla nüfuzlarını arttırmayı amaçlayan aktif diplomatik gündemlerine uymaktadır'.⁵⁶

Davutoğlu'nun kavramsallaştırmasını takiben, Türk insani diplomasisinin üç boyutu ya da Régnier'in çalışmasına atıfla üç eylem düzeyi vardır: birinci düzey Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla ilgilidir; ikinci boyut kriz bölgelerinde Türk insan odaklı tutumuyla ilgilidir; üçüncü alan ise küresel düzeyde, en önemlisi de BM sisteminde kapsayıcı bir insani perspektifle ilgilidir.⁵⁷ Bu üç eylem düzeyi Türk insani diplomasi çerçevesinin ana hedefleriyle bağlantılıdır: 1) insanların yaşamlarının iyileştirilmesi; 2) kriz bölgelerinde eylem; 3) ve BM sistemi içinde insani duyarlılıkların geliştirilmesi.⁵⁸ Türkiye'nin insani diplomasi anlayışında, üç eylem düzeyi ayrı parçalar olarak değil, kapsayıcı ve kapsamlı bir stratejinin birbiriyle ilişkili parçaları olarak düşünülür. Bu çok boyutlu model, insani diplomasiye bütüncül bir yaklaşım sunmakta ve seferberliğin önemini ortaya koymaktadır

ve bu anlayışın çoklu platformlarda teşvik edilmesi.⁵⁹

Türk insani diplomasisinin önemli bir özelliği de sivil kapasite inşasıdır. Bu bağlamda sivil kapasite terimi, 'kendi hükümetleri tarafından (veya hükümetleri aracılığıyla koordine edilerek) kriz veya çatışma sonrası ortamlarda görevlendirilen ü n i f o r m a l ı olmayan sivil kişi veya grupları' ifade etmektedir.^{G0} Bu terim, bir şekilde hükümet himayesi altında koordine edilen sivil toplum kuruluşları da dahil olmak üzere kamu sektörü veya özel sektörden personeli kapsamaktadır.^{G1} Türkiye'nin çok yönlü ve çok kanallı insani diploması anlayışı, "Türk Hava Yolları'ndan TİKA'ya (Türk Uluslararası İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı), Kızılay'dan TOKİ'ye kadar Türkiye'nin birçok kamu kurumu ve sivil toplum KURULUŞUNUN katkı sağladığı anlamına gelmektedir."^{G2} 2000'li yılların başından bu yana, Türkiye'nin çatışma sonrası senaryolara olan bağlılığı askeri misyonlardan sivil kapasite yardımına ve düzensiz silahlı çatışmaların yönetimine ve ayrıca çatışmanın önlenmesi, barışın sağlanması ve barışın inşasına kaymış görünmektedir.

*Türkiye'nin
İnsani
Diplomasisi*

STK'LARIN ve sivil toplum kuruluşlarının sahada yer alması, Türkiye'nin insani yardımlarının niteliğini ve niceliğini artırmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'nin bütüncül yaklaşımı, en hızlı ve en etkili eylemi mümkün kılmak için çeşitli kamu ve özel kurumlar ile sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon gerektirmektedir. Çeşitli çalışmalar, koordinasyonun hem geleneksel hem de yeni donörler için temel bir sorun olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır.^{G3} Gerçekten de kaynakların seferber edilmesi, kaynakların seferber edilmesi için belirlenmiş prosedürleri içeren ve yardım malzemelerinin ulaştırılması için sorumluluk alanlarını tanımlayan kesin ulusal güvenlik ve acil durum yönetimi planlarında sıklıkla belirtilmektedir.

Türk insani diplomasisi, çatışmalardan etkilenen ve afet durumlarında devlet ve devlet dışı aktörlerin koordinasyonu yoluyla bu sorunun ötesine geçmeye çalışmaktadır. Uygulamada, bu kurumlar arası eşgüdümlü politika, en tepesinde Başbakanlık (Afet ve Yönetim Başkanlığı, afad) ve Dışişleri Bakanlığı'ndan Kalkınma Bakanlığı'na kadar çeşitli devlet kurumlarının yer aldığı kurumsal bir çerçeve ile sağlanmaktadır. Türkiye'nin dahil olduğu çeşitli kriz durumlarının da gösterdiği gibi, yerel krizler (Suriye'den gelen mülteciler) ve uluslararası krizler (Somali, Afganistan)

stan, Myanmar), Türk insani diplomasisinin etkinliğini sağlamada kilit bir faktör, sahadaki faaliyetlerin ve aktörlerin koordinasyonudur. Türkiye'nin insani yardım çabaları, Türk bürokrasisinin kilit aktörleriyle (Afad, TİKA, Diyanet İşleri Başkanlığı) etkili sivil TOPLUM kuruluşlarını (İhh, Yeryüzü Doktorları, Dost Eli Derneği, Türkiye Diyanet Vakfı, Deniz Feneri, Sema Vakfı, Cansuyu) bir araya getirmektedir.^{G4}

Dolayısıyla, Türkiye'nin insani yardım taahhütlerinin Davutoğlu'nun insancılık anlayışını nasıl yansıttığını ve hem devlet kurumlarının hem de sivil toplum kuruluşlarının kurumlar arası koordineli bir politika dahilinde insani diplomasideki aktörler olarak rolünü nasıl desteklediğini görebiliriz. Bu kurumlar arası işbirliği, uluslararası ve bölgesel örgütler bünyesindeki 'resmi' diplomatik ilişkilerden, sivil toplum kuruluşları, hayır kurumları ve iş dernekleri gibi devlet dışı aktörler tarafından geliştirilen ulus ötesi ilişkilere ya da 'insandan insana' ilişkilere kadar farklı düzeylerde ve farklı cephelerde faaliyet gösterebilme becerisine tekabül eden çok-düzenlilik ya da ÇOK-YÖNLÜ yaklaşım^{G5} ile bağlantılıdır. Dahası, Règnier'nin ileri sürdüğü gibi, insani diplomasinin resmi olsun ya da olmasın farklı aktörler tarafından kullanılması nedeniyle çok işlevli olduğunu düşünürsek, Türk insani diplomasisinin bu karakterini kurumsallaşmış bir kurumlar arası koordinasyon politikası aracılığıyla ifade ettiğini ileri sürebiliriz. Özkan'ın da belirttiği gibi, Türkiye'nin Somali'deki deneyiminden kendi 'politika yapıcılarını düzenli olarak yapılan koordinasyon toplantılarının yeterli olmadığını öğrendiler. Maksimum düzeyde koordinasyon ve iyi planlanmış bir vizyon, başarılı bir girişim için temel gerekliliklerdir'.^{G6}

Dahası, Türkiye'nin kalkınma ve insani yardım çabaları işlevsel çatışma çözümü ya da çatışmaya duyarlı kalkınma müdahaleleri olarak değerlendirilmektedir.^{G7} Türkiye'nin insani bir devlet olarak uygulamaları ve insani diplomatik stratejisi, sahada insani yardım ve desteğin karşılaştığı temel sorunlardan birinin üstesinden gelmesini sağlamaktadır: donör ve alıcı arasında güven ve itibar ilişkileri kurmak. Bazı durumlarda insani yardım çabaları 'ulusal ve uluslararası paydaşlar tarafından dış müdahale olarak algılanmaktadır'.^{G8} Bu korkunun hem donör hem de alıcı ülke için ne kadar zararlı olduğunu gösteren çok az çalışma vardır; güven ve itibar başarılı operasyonlar için elverişlidir ve en önemlisi yardım çalışanlarının hayatlarını da kurtarabilir. Bu *çıkamaz* aşağıdan yukarıya bir insani diplomasi ile aşılabılır, bu da tüm tarafları kapsayıcı bir

y
a
k
l
a
ş
ı
m

a
n
l
a
m
ı
n
a

g
e
l
i
r
.

Ulusal SIVİL toplum KURULUŞLARI, sosyal ağlar, yerel topluluklar ve özel sektör gibi alıcı ülkenin yerel bileşenleri. Somali'de devam eden deneyim, Türk politikasının yerel aktörleri dahil etmeye çalıştığını göstermektedir. Gerçekten de, Batılı ve Batılı olmayan ülkeler ve kuruluşlar tarafından sıklıkla benimsenen yaklaşımların aksine, Türkiye'nin girişimleri uzun vadeli projelerle yerel halkı faaliyetlerine dahil etmektedir.⁶⁹

Türkiye'de güçlü bir insani retorik Türk kamuoyunun duygularını harekete geçirmeye ve duyarlı hale getirmeye yardımcı olmaktadır, zira kamuoyu desteğini sağlamak iddialı bir dış politika için elzemdir. On yıl öncesine kadar Türkiye'nin insani yardım söylemi, Türkiye ile Müslüman ülkeler arasındaki bağı yeniden kurmayı amaçlıyordu ve Türkiye'nin kendi sınırları dışındaki Müslüman topluluklara (*ümme*) karşı hissettiği sorumlulukla bağlantılı olarak ifade ediliyordu.⁷⁰ Son yıllarda bu *ümme odağının* yerini, Müslüman ve gayrimüslim topluluklar arasında ayrım yapmaksızın, İslami dini kimliğin bir taşıyıcısı olarak sınır ötesi insani yardım faaliyetlerinde bulunmayı öneren bir İslami enternasyonalizm almıştır.⁷¹ Türk SIVİL toplum KURULUŞLARI yardım faaliyetlerinde din ve etnik köken ayrımı yapmasa da, yaklaşımlarını güçlü bir İslami kimlik şekillendirmektedir. Gerçekten de STK'LARIN özerkliği, özellikle Müslüman topluluklara karşı hassas olan özel bağışçılar tarafından dayatılan şartlı bağış bağıyla sınırlandırılmaktadır. Şartlı bağışlar, bağışçıların paralarının nereye ve bazı durumlarda nasıl harcanacağını seçebilecekleri anlamına gelmektedir. Bu nedenle, Çelik ve İşeri'nin de belirttiği gibi, 'STK'LAR devletin mali desteğinden ziyade tamamen bağışlara bağımlıdır ve şartlı bağışlar faaliyet alanlarını sınırlamaktadır'.⁷² İslami bir tona sahip değer temelli ve insani siyasi söylemle birlikte, Türkiye'nin farklı kriz durumlarında güven inşası sürecini geliştirebildiği söylenebilir. Dolayısıyla Türkiye, insani diplomasi gibi yeni araçlar kullanarak kendi yumuşak gücünü beslemektedir.

ikili varlığa sahip olmasıdır. Gerçekten de 2011-16 yılları arasında Türkiye'nin çok taraflı katkıları

Sınırlar ve İkilemler

Türkiye'nin bir insani yardım aktörü olarak yükselen rolüne, Türkiye'nin insani yardım uygulamalarının diğer aktörler ve uluslararası toplum tarafından incelenmesi eşlik etmiştir. Örneğin, Türkiye'nin insani yardımlarının bir özelliği, kalkınma işbirliği ajansları söz konusu olduğunda çok taraflı olmaktan ziyade güçlü bir

Federico Donelli

DAC ortalaması olan yüzde 30'a k ı y a s l a oldukça küçüktür (toplam oda'nın yaklaşık yüzde 2'si). Bu da Türkiye'nin odağını çok taraflı örgütlerden ziyade belirli ülkelere tahsis ettiği, belirli bir gündemi ve daha geniş bir dış politika stratejisini takip ettiği anlamına gelmektedir. İnsani diplomasinin bir devletin dış politikasına dahil edilmesi, gerçek po- litik tarafsızlık sorusu gibi belirsizlik ve şüpheler yaratabilir. Bu nedenle, Türkiye'nin insani yardım çabaları, Régnier'e göre bu şekilde sınıflandırılabilmesi için 'siyaseten tarafsız' ve 'değerden bağımsız' olması gereken insani diplomasinin bir ifadesi olarak değerlendirilmekten ziyade, devletin çıkarlarını korumak ve geliştirmek için bir mekanizma olarak bir tür insancılık veya insani yardım odaklı dış politika olarak görülme riski taşımaktadır.⁷³ Ayrıca, Türkiye'nin odağındaki artışın büyük ölçüde Türkiye'nin komşu ülkesi Suriye'deki mülteci krizine verdiği yanıtla ilgili olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.⁷⁴ Gerçekten de, 2015 ve 201G yılları arasında Türkiye'nin odağındaki olağandışı artış (+ yüzde 3,8) ülke içindeki mülteci kriziyle bağlantılıdır. Acil durumla yüzleşmek için Türkiye, oda'nın yaklaşık yüzde G5'ini Suriyelilere ayırıyor. Ancak, Parlar Dal'ın da belirttiği gibi, bu çabalar ya da 'mülteci etkisi' sayesinde Türkiye uluslararası itibar açısından büyük bir kazanım elde etmiştir.⁷⁵

Söylemsel düzeyde, Türkiye'nin insani diploma- sisi modeli, bütüncül bir şekilde insanların iyiliği için var olan idealize edilmiş bir diploması biçimine işaret etmektedir. Türkiye'nin son dönemdeki iç dalgalanmalarıyla ilgili açık bir sınır, retorik ile gerçeklik arasındaki uyumsuzluktur. Gerçekten de Türkiye on yıl boyunca bir yandan kendisini küresel değerleri temsil eden ahlaki bir devlet ya da vicdan devleti olarak göstermeye çalışmıştır. Ancak öte yandan, Haziran 2015 seçimlerinin ardından tüm bu çabalar demokratik standartlardan daha otokratik bir rejime doğru kayışla tehlikeye girmiştir. Özgürlüklerin ve hakların önemli ölçüde kısıtlanması, Türkiye'nin dışarıdaki imajını acımasızca zedelemiş ve politikalarının etkinliği konusundaki şüpheleri arttırmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin insani diploması konusundaki idealize edilmiş söyleminin özellikle pratik düzeyde kayda değer sınırları var. Pınar Akpınar'ın da belirttiği gibi, 'insani diploması idealize edilmiş bir barış inşası anlayışıdır', ancak insani niyetlerin yanı sıra 'Türkiye'nin politikasının çıkar ve güç boyutları da vardır'.⁷⁶ Bu nedenle, Türkiye'nin çabaları Türk politikasının birkaç sınırı olduğu gerçeği ışığında değerlendirilmelidir. İlk sınır, göreceli maddi yetenekler olarak adlandırılan ve Türkiye'nin maddi yeteneklerini nasıl idare edebildiği

a
n
l
a
m
i
n
a

g
e
l
e
n

s
i
n
i
r
d
i
r
.

insani yardım gündemine tahsis edilen maddi kaynaklar. Türkiye'nin politikasının temel riski aşırı genişleme tehlikesidir. Mevcut iç siyasi ve ekonomik çalkantılar ve güvenlik risklerinin yanı sıra Suriye ile bağlantılı bölgesel gelişmeler, kaynakların ve dikkatin insani senaryolardan uzaklaşmasına yol açabilir. Bu, Türkiye'nin ekonomik ve kredibilite açısından büyük yatırımlar yaptığı Afganistan'da ve Myanmar'da daha önce yaşanmış bir durumdur. Ayrıca, son dönemdeki iç gelişmeler ve hukukun üstünlüğüne yönelik artan otokrazi tehditleri ışığında, Türk sivil toplumunun gerçek özerkliği konusunda bir ikilem devam etmektedir. Başlıca risk, başta insani yardım odaklı STK'LAR olmak üzere birçok devlet dışı aktörün devletin vesayeti altına girmesidir. STK'ların hükümetlerden bağımsızlığını tehdit edebilecek bir gelişme de⁷⁷ hükümet tarafından organize edilen STK'LARIN (GONGO) İslami bir model haline gelmesidir. Bülent Aras ve Pınar Akpınar'ın da haklı olarak belirttiği gibi, "zaman zaman [STK'LAR] hükümetin söylemi, öncelikleri ve politikalarının etkisi altına girmekte ve yardımın siyasallaşması riskini taşıyan resmi politikaları şekillendirmeye ilgi duymaktadırlar".⁷⁸ Türkiye'nin insani yardım anlayışına yönelik bir diğer eleştiri de Türkiye'deki uygulamalara ilişkin düşük profesyonellik ve bilgi düzeyiyle ilgilidir. Akpınar'ın da belirttiği gibi, siyasi rantlara rağmen, Türkiye'nin kapasite ve uzmanlık eksikliği bu çabaları kısıtlamaktadır. Buna ek olarak, Türkiye'nin insani yardım gündeminin özerk ve profesyonelleşmiş bir kurum tarafından değil de Başbakanlık ofisi (afad) tarafından oluşturulmuş olması ve herhangi bir kurumsallaşmış statünün bulunmaması, Türkiye'nin insani yardımını fazlasıyla kişiselleştirmektedir.⁷⁹

*Türkiye'nin
İnsani
Diplomasisi*

Son olarak, sınırlar arasında Türk hükümeti, özellikle de iktidar partisi akp ile şu anda fetö (Fethullah Terör Örgütü) olarak etiketlenen Gülen hareketi arasındaki çatışmayı dikkate almalıyız. Son on yılda Gülen hareketine bağlı ya da akp hükümetine yakın Türk işadamları ve sivil toplum KURULUŞLARI, Türkiye'nin kamu diplomasisinin önde gelen uygulayıcıları haline geldi. Gerçekten de Türk hükümeti tarafından Temmuz 201G'deki başarısız darbe girişiminden sorumlu olmakla suçlanan hareket, yeni binyılın başından bu yana farklı sektörlerde insani diplomasi alanında çalışmaktadır. Tüm bu nedenlerle, günümüzde iktidar partisi ile Gülen hareketi arasındaki iç siyasi savaşın sonuçları Türkiye'nin yurtdışındaki imajını ve insani yardım çabalarının etkinliğini etkilemiştir.

Sonuç

cejiss
3/2017

İnsani yaklaşım, Türk hükümeti tarafından çabalarını yerel halkın gözünde gerçek ve bağımsız olarak sunmak için kullanılmaktadır. Türkiye, insani yardımın tarafsızlık ilkesini temel bir ilke olarak benimseyerek tüm aktörlerin güvenini kazanmaya çalışmıştır.⁸⁰ İnsani yardım söylemi Türkiye'nin angajmanını meşrulaştırmak için kullanılmıştır. Aynı zamanda, kapsamlı insani yardım sağlamak, Türk yardımının şeffaf ve tarafsız görünebileceği bir şemsiye oluşturmaktadır. Somali'deki çok yönlü senaryoda, sivil toplum kuruluşlarının rolü, güven kazanmayı kolaylaştıran görünür yardım yoluyla bağlantılar kurma becerileri açısından çok önemli hale gelmiştir. Resmi diploması (bakanlıklar ve devlet kurumları) ile koordineli olarak devlet dışı aktörlerin (STK'lar, hayır kurumları ve işletmeler) varlığı, kişiler arası diyalogu ve devlet dışı aktörlerle etkileşimi teşvik etmektedir. Başka bir deyişle, kurumlar arası işbirliği, Türkiye'nin üstlendiği arabulucu rolü için yararlı olan müzakere sürecini kolaylaştırır.⁸¹

Türkiye'nin arabuluculuk çabalarında devlet dışı aktörler, Türkiye'nin çatışmaya duyarlı yönteminin temel unsurları olan tüm çatışma taraflarının kapsayıcılığını teşvik etmeye ve karşılıklı güveni artırmaya yardımcı olmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri, devlet yetkililerinin ulaşamadığı ya da ulaşmak istemediği yerel kanallara ve aracılara erişim imkanı sağlamaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının karşılıklı güven ve diyalog kurma becerisi, görüşmeler ve müzakereler sırasında tüm grupların kapsayıcı bir yaklaşım sergilemesine yol açmaktadır. Dahası, bu yaklaşım Türk bağışçıların geleneksel bağışçılara kapalı olan alanlara erişimini sağlamaktadır.⁸² Sonuç olarak, arabuluculuk sürecinde Türk yetkililer kendi devlet dışı aktörleri tarafından kazanılan bağlantıları ve güvenilirliği kullanabilmekte ve bu da müzakere masasında verilen taahhütlerin yerine getirilmesine yardımcı olmaktadır. Türk devlet dışı aktörler tarafından geliştirilen bu dinamikler, insani erişim müzakerelerinin yanı sıra Track Two diplomasisi için de iyi örneklerdir.

Görüldüğü üzere, Türkiye'nin insani yardım odaklı politikası Arap ayaklanmalarından (2011-12) sonra, önceki dış politikasının artık bölgesel ve küresel gelişmelerin gerekliliklerini karşılayamadığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu söylem ve daha geniş bir perspektifte Türkiye'nin insani diploması fikri dış politika bataklığını aşmak ve Türkiye'nin yeni bir bölgesel ve küresel düzen inşa etme

ç
a
b
a
l
a
r
ı
n
ı

m
e
ş
r
u
l
a
ş
t
ı
r
m
a
k

i
ç
i
n

b
i
r

a
r
a
ç

o

olarak vurgulanmıştır. Teorik olarak, Türkiye'nin insani diplomasisi ve yardım kon-

devletin merkeziliğini ve sahadaki özel ve kamusal devlet dışı aktörlerin koordinatörü rolünü vurgulayarak insancılığın doğasını yeniden düşünmeye teşvik etmektedir. Türkiye'nin insani yardım odaklı dış politikası, Türkiye'nin küresel düzeyde popülaritesini ve aktivizmini arttırmaya yarayacak bir niş diplomasi örneği olma şansına sahiptir. Ancak bunu başarabilmek için Türkiye'nin demokratik performansını geri kazanması ve kurumlarının liberal yapısını yeniden canlandırması gerekmektedir.

Federico
Donelli

DR. FEDERICO DONELLI, Cenova Üniversitesi, Cenova (İtalya) Siyasal Bilimler Bölümü'ne bağlıdır ve kendisine donellifed@gmail.com adresinden ulaşılabilir.

Yazar, Türkiye Bursları (YTB) Araştırma Bursları ve İstanbul Şehir Üniversitesi Modern Türkiye Çalışmaları Merkezi'nin finansal desteğine teşekkür eder.

Notlar

- 1 Curtis Devon (2001), *Siyaset ve İnsani Yardım: Debates, Dilemmas and Dissension*, Londra: Denizaşırı Kalkınma Enstitüsü, s.3.
- 2 Glenn T. Ware (1997), 'The Emerging Norm of Humanitarian Intervention and Presidential Decision Directive,' *Naval Law Review* 44, s.1-58.
- 3 Ilan Kelman (2011), *Afet Diplomasisi. How Disasters Afetlerin Barış ve Çatışmaya Etkisi*, Londra: Routledge.
- 4 Kelly-Kate Pease (201G), *Human Rights and Humanitarian Diplomacy*, Manchester: Manchester Üniversitesi Yayınları.
- 5 Philippe Régnier (2011), 'The Emerging Concept of Humanitarian Diplomacy: Identification of a Community of Practice and Prospects for International Recognition,' *International Review of the Red Cross* 93(884), pp.1211-1237.
- 6 Larry Minear ve Hazel Smith (der.) (2007), *Humanitarian Diplomacy: Uygulayıcılar ve Zanaatları*, New York: Birleşmiş Milletler Üniversite Yayınları, s.1.
- 7 Régnier (2011), s.1213.
- 8 *Ifrc Annual Report 2009*, Nairobi: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2009, s.20.
- 9 Marion Harroff-Tavel (2005), 'La Diplomatie Humanitaire Du Comité International De La Croix-Rouge,' *Relations internationales* 121, s.78.
- 10 Michel Veuthey (2012), 'Humanitarian Diplomacy: Saving It When It Is Most Needed', in Alexandre Vautravers and Yvita Fox (eds.) *Humanitarian*

- Mekan. Webster Üniversitesi Cenevre 16. İnsani Yardım Konferansı, Cenevre: Webster Üniversitesi, s.198.
- 11 François Bugnion (2003), *The International Committee of the Red Cross and the Protection of War Victims*, Cenevre: ICRC & MacMillan.
- 12 Holzgrefe J. L. ve Robert O. Keohane (eds.) (2003), *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 13 Minear ve Smith (2007), s.15.
- 14 Régnier (2011), s.1219-1220.
- 15 A.g.e., s.1218.
- 16 Hedley Bull (2002), *Anarşik Toplum: Dünya Siyasetinde Düzen Üzerine Bir Çalışma*, New York: Palgrave MacMillan, s.15G.
- 17 James Der Derian (2004), 'Mediating Estrangement: A Theory of Diplomacy', Christer Jönsson ve Richard Langhorne (eds.) *Diplomacy* içinde, Londra: sage, s.282.
- 18 Christer Jönsson ve Martin Hall (eds.) (2004), *Essence of Diplomacy, Studies in Diplomacy and International Relations*, Basingstoke: Palgrave-Macmillan, s.37.
- 19 Régnier (2011), s.1218.
- 20 Minear ve Smith (2007), s.12.
- 21 A.g.e., 12-13.
- 22 Daniel Toole (2001), *Humanitarian Negotiation: Observations from Recent Experience*, Harvard: Harvard Üniversitesi, s.4-7.
- 23 Ronald J. Fisher (1972), 'Third Party Consultation: A Method for the Study and Resolution of Conflict,' *Journal of Conflict Resolution* 1G, pp. G7-94; Ronald J. Fisher ve Brian S. Mandell (1992), 'Training Third-Party Consultants in International Conflict Resolution,' *Negotiation Journal* 8(3), pp.259-271.
- 24 Diana Cigbas (2003), 'Track II (Citizen) Diplomacy,' Guy Burgess ve Heidi Burgess (eds.) *Beyond Intractability* içinde, Boulder: Colorado Üniversitesi Yayınları.
- 25 Nadim N. Rouhana ve Herbert Kelman (1994), 'Promoting Joint Thinking in International Conflicts: An Israeli-Palestinian Continuing Workshop,' *Journal of Social Issues* 50, s. 157-178.
- 26 Cigbas (2003).
- 27 Régnier, (2011).
- 28 William D. Davidson ve Joseph Montville (1982), 'Foreign Policy According to Freud,' *Foreign Policy* 45, s.155.
- 29 Ronald J. Fisher ve Loreleigh Keashly (1991), 'The Potential Complementarity of Mediation and Consultation within a Contingency Model of Third Party Consultation,' *The Journal of Peace Research* 28(1), s.29-42.
- 30 Joseph Montville (1991), 'Track Two Diplomacy: Ok ve Zeytin Dalı: A Case for Track Two Diplomacy,' Vamik D. Volkan, Demetrios Julius ve Joseph Montville (der.) *The Psychodynamics of International Relationships: Gayri Resmi Diplomasi İş Başında*, Lexington: Lexington Books.
- 31 Harroff-Tavel, (2005).
- 32 'Komşularla sıfır sorun politikası, Türkiye'nin komşularına karşı yapıcı bir yaklaşım benimsemesini sağlamış ve Türkiye'ye yeni

- araçlar. 'Sıfır sorun'un temel amacı Türki- ye'nin komşu bölgelerindeki sorunların en aza indirilmesi idi. Bülent Aras (2009), 'The Davutoğlu era in Turk- ish foreign policy,' *Insight Turkey* 11(3), s.127-142. Konuyla ilgili çeşitli çalışmalar b u l u n m a k t a d ır: Ömer Taşpınar (2012), 'Turkey's strategic vi- sion and Syria,' *Washington Quarterly* 35(3), ss.127-140; Tarkan Oğuzlu (2012), 'The Arab Spring and the Rise of the 2.0 Version of Turkey's zero problems with neighbors Policy,' *SAM Paper*, no. 1; Sinan Ülgen (2012), 'A transformed Turkey: what is the role for Ankara as a regional power?' *SAIS Review* 32(2); Philip Robins (2013), 'Turkey: the foreign policy of a newly activist power,' *International Affairs* 89(2), pp. 381-397; Bülent Aras (2014), 'Davutoğlu Era in Turkish Foreign Policy Revisited,' *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* 1G(4), pp.404-418.
- 33 Ömer Taşpınar (2014), 'The End of the Turkish Model,' *Survival: Global Pol- itics and Strategy* 5G(2), s.49-G4.
- 34 Ahmet Davutoğlu (2008), 'Türkiye'nin Yeni Dış Politika Vizyonu: An Assess- ment of 2007,' *Insight Turkey* 10(1), s.77-9G.
- 35 Joerg Baudner (2014), 'The Evolution of Turkey's Foreign Policy under the Ak Party Government,' *Insight Turkey* 1G(3), s.87.
- 3G Alessia Chiriatti ve Federico Donelli (2015), 'Turkish Zero Problems between Failure and Success,' *Centre for Policy and Research on Turkey - Research Turkey* 4(3), s.108-131.
- 37 Şaban Kardaş (2012), 'Sıfır Sorundan Değişime Öncülük Etmeye: Mak- ing Sense of Transformation in Turkey's Regional Policy', *TEPAV-ILPI Türkiye Politika Notu Serisi* 5(1).
- 38 Federico Donelli (2015), 'Turkey's Presence in Somalia a Humanitarian Approach,' Alessia Chiriatti ve diğerleri, *Akp'nin Dış Politikasında Türk Jeopolitiğinin Derinliği: Avrupa'dan Genişletilmiş Komşuluğa*, Perugia: Università per Stranieri Perugia, s.35-51.
- 39 Ali Abdurahman (2013), 'Turkey's Foray into Africa: Yeni Bir İnsani Yardım Gücü mü?', *Insight Turkey* 13(4), s.G5-73.
- 40 Erman Akıllı (ed.) (201G), *Türkiye'de Ve Dünyada Dış Yardımlar*, Ankara: Nobel.
- 41 Ahmet Davutoğlu (2013), 'Turkey's Humanitarian Diplomacy: Objectives, Challenges and Prospects,' *Nationalities Papers: Milliyetçilik ve Etnisite Dergisi* 41(G), s.8GG.
- 42 Ahmet Davutoğlu'nun Bağlantısızlar Hareketi Bakanlar Konferansında Yaptığı Konuşma, 28 Mayıs 2014, Cezayir, erişim adresi: http://www.mfa.gov.tr/speech-delivered-by-h_e_-mr_-ahmet-davuto%C4%-9Flu-at-the-ministerial-conference-of-the-non_aligned-movement_-28-may-2014_-algeria.en.mfa (erişim tarihi: 05 Aralık 201G).
- 43 Pınar Akpınar (2013), 'Turkey's Peacebuilding in Somalia: The Limits of Humanitarian Diplomacy,' *Turkish Studies* 14(4), s.739.
- 44 Küresel İnsani Yardım Raporu 2017, şu adresten erişilebilir: <http://devin-it.org/post/global-humanitarian-assistance-2017/#> (erişim 0G Ağustos 2017).
- 45 Davutoğlu (2013), s.8G5.
- 4G Haşimi Cemalettin (2014), 'Turkey's Humanitarian Diplomacy and Devel-

- opment Cooperation,' *Insight Turkey* 1G(1), s.127-145.
- 47 Uluslararası Kızıllaç ve Kızılla Dernekleri Federasyonu (IFRC) tarafından yapılan bir araştırmaya göre.
- 48 Akpınar (2013), s.735-757.
- 49 Ibid.
- 50 Davutoğlu (2013), s.8GG.
- 51 A.g.e., s.8GG-8G7.
- 52 A.g.e., s.8G7.
- 53 OECD'nin Kalkınma Yardımı Komitesi (dac) Türkiye'yi yükselen donör olarak sınıflandırmaktadır - yardım alan bir ülke olmaktan çıkıp artan miktarlarda Resmi Kalkınma Yardımı (oda) ve Diğer Resmi Akışlar (oof) sağlayan bir ülke.
- 54 Andrea Binder, Claudia Meier ve Julia Steets (2010), *Humanitarian Assistance: Gerçekten Evrensel mi? Batılı Olmayan Bağışçılar Üzerine Bir Haritalama Çalışması*, Berlin: Küresel Kamu Politikası Enstitüsü.
- 55 Fuat Keyman ve Onur Sazak (2014), 'Turkey as a Humanitarian State,' *POMEAS Politika Belgesi* 2.
- 56 Bruce Gilley (2015), 'Turkey, Middle Powers, and the New Humanitarianism,' *Perceptions - Journal of International Affairs* 20(1), s.47.
- 57 Davutoğlu (2013), s.8G7-8G8.
- 58 Ahmet Davutoğlu'nun Beşinci Yıllık Büyükelçiler Konferansında Yaptığı Konuşma, 2-7 Ocak 2013, Ankara.
- 59 Akpınar (2013), s.738.
- G0 Keyman ve Sazak (2014), s.G.
- G1 Paul Keating ve Sharon Wiharta (2012), *Sivil Kapasite Temel Çalışması Sentez Raporu*, Oslo: Norveç Uluslararası Fuarlar Enstitüsü.
- G2 Davutoğlu (2013), s.8G7.
- G3 Bunlar arasında Max Stephenson (200G), 'Toward a descriptive model of humanitarian assistance coordination,' *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 17(1), pp.40-5G; Jahre Marianne ve diğerleri (2007), 'Humanitarian logistics in disaster relief operations,' *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management* 37(2), pp.99-114; Kathryn Chu ve diğerleri (2011), 'Improving effective surgical delivery in humanitarian disasters: lessons from Haiti,' *PLoS Med* 8(4).
- G4 Gizem Sucuoğlu ve Onur Sazak (201G), 'The New Kind on the Block: Turkey's Shifting Approaches to Peacebuilding,' *Rising Powers Quarterly* 1(2), s.G9-91.
- G5 Çok kulvarlı diplomasi terimi Rupesinghe tarafından popüler hale getirilmiştir ve bir çatışmanın farklı seviyelerindeki çeşitli aktörlerin barışa ulaşmak için birlikte etkin bir şekilde çalışarak yaptıkları katkıları ifade etmektedir. Kumar Rupesinghe (1997), *The general principles of multi-track diplomacy*, Durban: ACCORD.
- GG Mehmet Özkan (2014), *Türkiye'nin Somali'ye Müdahalesi: Devlet İnşası Sürecine İlişkin Değerlendirmeler*, Ankara: SETA Yayınları.
- G7 Keyman ve Sazak (2014).
- G8 Holzgrefe ve Keohane (200G).
- G9 Abdirahman (2013).

- 70 Hüsrev Tabak (2014), 'Nongovernmental Humanitarianism in Turkey: The Quest for Internationalist Virtue,' *Daily Sabah*, 20 Kasım, erişim adresi: <https://www.dailysabah.com/opinion/2014/11/20/nongovernmental-humanitarianism-in-turkey-the-quest-for-internationalist-virtue> (erişim tarihi: 04 Ağustos 2017).
- 71 Senem Çevik (2014), *The Rise of Ngos: İslami İnanç Diplomasisi*, Los Angeles: USC Center on Public Diplomacy. Federico Donelli
- 72 Nihat Çelik ve Emre İşeri (201G), 'Islamically Oriented Humanitarianism in Turkey: Akp Dış Politika Paralelliği,' *Turkish Studies* 17(3), ss.435-43G.
- 73 'İnsani diplomasi' ve 'insancılık' arasındaki kavramsal farklılıklar hakkında bkz: Jacinta O'Hagan (201G), 'Australia and the promise and the perils of humanitarian diplomacy,' *Australian Journal of International Affairs* 70(G), s.GG3-GG4.
- 74 Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı İstatistikleri, şu adresten erişilebilir: www.oecd.org/dac/stats (erişim tarihi 04 Ağustos 2017).
- 75 Emel Parlar Dal (201G), 'Conceptualising and testing the 'emerging regional power' of Turkey in the shifting international order,' *Third World Quarterly* 37(4), s.1437.
- 7G Akpınar (2013), s.74G.
- 77 Kavramı hakkında gongo (devlet tarafından organize edilen/desteklenen sivil toplum kuruluşları) bakınız Moises Naim (2009), "What Is a GONGO?", *Foreign Policy*, 13 Ekim 13, erişim adresi: <http://foreignpolicy.com/2009/10/13/what-is-a-gongo/> (erişim tarihi 12 Haziran 2017).
- 78 Pınar Akpınar ve Bülent Aras (2015), *Uluslararası İnsani Yardım Örgütleri ve Sağlık Yardımları*, İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi, s.230.
- 79 Gilley (2015), s.45.
- 80 Teri Murphy ve Auveen Elizabeth Woods (2014), *Türkiye'nin Uluslararası Kalkınma Çerçevesi Vaka Çalışması: Somali*, İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi.
- 81 Donelli (2015).
- 82 Keyman ve Sazak (2014), s.10.